

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S. D. P. B.

Coll. No. 571

Title Dharmita Vaccheda

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 571 Subject : Nyaya

Title : Dharmita vaccheda

Author : — Scribe : —

Date of the work : — Date of the Ms. : —

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 10.5" by 4.6" Extent : 31 foll.

Language : Sanskrit Script : Devanāgarī

Remarks : Begins and ends abruptly.

नारकशिवनमस्त्रयमहो नं ॥ २ ॥

नं १

मिता.

मितेरा

॥सीगोशायनमः अनुमितिपरमर्शयोः कार्यकारणभावघटकप्रत्यासत्तिः सामानाधिकरण्येनैकपुरुषी
 यपरमर्शदशायांतच्छून्यपुरुषांतरस्यानुमित्यापत्तिः तस्यसमवायरूपकारणतावच्छेदकसंबंधेन
 परमर्शस्यविरहात्तदानीनास्तु समानधर्मितावच्छेदकत्वमनुमितिपरमर्शयोः कार्यकारणभाव
 घटकप्रत्यासत्तिः सामानाधिकरण्यकल्पमिहैकधर्मावच्छिन्नविशेषकपरमर्शदशायांमपार्धमा
 वच्छिन्नविशेषकापत्तेर्वाण्यधर्मितावच्छेदकानांविशिष्यनिवेशनीयतयाधर्मितावच्छेदकभेदेनका
 र्यकारणभाववाङ्मत्यप्रसंगात्तन्मतेतुसमानधर्मितावच्छेदकत्वप्रत्यासत्तेवातिप्रसंगिमाया
 त्धर्मितावच्छेदकमनिवेश्यवद्वानुमितित्वाद्यवच्छिन्नप्रतिबद्धिप्राप्त्यधूमवत्तानिणीयत्वा
 दिनाहेतुतायाः कल्पनीयतयातद्वेनेकार्यकारणभाववाङ्मत्यनैवतत्प्रत्यासत्तिकल्पे
 प्रिवद्धिप्राप्त्यधूमवद्व्यं पर्वतो घटव्याप्यवानित्याद्याकारकपरमर्शकालेपर्वतो वह्निमा
 नित्येतादृशानुमित्यापत्तिस्तादृशपरमर्शस्यापिधर्मितावच्छेदकतासंबंधेनपर्वतते

वच्छेदकता २

६९

तत्वादितिवाच्यं वह्निविधेयतानिरूपिताविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतिबद्धि
 पधूमप्रकारतानिरूपितविशेष्यताधत्वास्त्यापरापरमर्शसहेतुत्वकल्पनात्तादृशपरमर्शस्यतादृश
 विशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनपर्वतत्वेऽसत्त्वेनपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितवह्निविधेयताका
 नुमितेरापादनासंभवात्तच्चैतत्कल्पे एकपुरुषीयपरमर्शकालेअन्यपुरुषीयानुमितिवाण्यपतत्तु
 रूषीयानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतिबद्धित्पुरुषीयपरमर्शत्वेनहेतुतावाच्याइत्यं चपुरुषभेदेनकार्यकार
 णभाववाङ्मत्यात्रलाघवविकाशश्चतिवाच्यं पुरुषायेत्यप्यविषयानीतधिकतयाविषयभेदेनका
 र्यकारणभाववाङ्मत्यापेक्षयापुरुषभेदेनतद्वाङ्मत्यसौचित्यत्वात्केचित्समवायसंबंधेनवह्निवि
 धेयकानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतिबद्धिसमवायसंबंधेनविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं
 प्रतिबद्ध्यतावच्छेदकतासंबंधेनपरमर्शहेतुताकात्प्येतन्नानैकपुरुषीयपरमर्शदृशस्यानुमितिः
 एकधर्मावच्छिन्नविशेष्यकापरमर्शदृशधर्मावच्छिन्नविशेष्यकानुमितेर्वीपत्तिः अथैवमपिप

मिति

२

२४

हाचैत्रस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकौर्मैत्रस्य च द्रव्यत्वावच्छिन्नविशेषकः परमशः तदाचैत्रस्य द्रव्यत्वावच्छिन्नविशेषकानुमितैर्मैत्रस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकानुमितेश्चापत्तिः सा सवापसंबंधेनानुमितित्वेकीभूतसर्वहिम्याप्यवताज्ञानस्य समवायेन चैत्रमैत्रयोर्विशिष्यतावच्छेदतावच्छेदस्य अनुमितित्वेन कीभूतप्राप्यसंज्ञादृशसंबंधेन द्रव्यत्वपर्वतत्वयोः सत्त्वादिति चेन्न एकधर्मीवच्छिन्नप्रतिपत्तौ भयविधप्रत्यासत्त्यपत्तिरुक्तधर्मीवच्छिन्नसदेतुतातत्रविलक्षणपाएवामग्रीव्यासैः सत्त्वात्तपातादृशतिप्रसंगमागततथाहितद्वर्मीवच्छिन्ननिष्ठपादृशसंबंधावच्छिन्नकार्यतानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणताघटकप्रत्यासत्त्यपेक्षिकरणसंबद्धस्य कारणतावच्छेदकावच्छिन्नस्यैतद्वर्मीवच्छिन्ननिष्ठपादृशसंबंधावच्छिन्नकार्यत्वात्तानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणताघटकप्रत्यासत्त्यधिकारणयत्नादृशसंबंधेन तदधिकारणसंबद्धतत्कार्यतावच्छेदकावच्छिन्नस्य तेन संबंधेनाधिकारणमित्येव सामग्रीव्यामिः स्वीकर्तव्याश्चकारणतावच्छेदकउपदेशितस्य तैव चैत्रस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकानुमिति

मरुते

१संबंधावच्छिन्नाधिकरणत्वस्या ५ तावच्छिन्न २

म ३

रूपसुतेव अनुमितित्वावच्छिन्ननिष्ठसमवायसंबंधावच्छिन्नकार्यतानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणताघटकप्रत्यासत्त्यपेक्षितत्वावच्छिन्नविशेषकानुमितेश्चापत्तिः सा सवापसंबंधेनानुमितित्वेकीभूतसर्वहिम्याप्यवताज्ञानस्य समवायेन चैत्रमैत्रयोर्विशिष्यतावच्छेदतावच्छेदस्य अनुमितित्वेन कीभूतप्राप्यसंज्ञादृशसंबंधेन द्रव्यत्वपर्वतत्वयोः सत्त्वादिति चेन्न एकधर्मीवच्छिन्नप्रतिपत्तौ भयविधप्रत्यासत्त्यपत्तिरुक्तधर्मीवच्छिन्नसदेतुतातत्रविलक्षणपाएवामग्रीव्यासैः सत्त्वात्तपातादृशतिप्रसंगमागततथाहितद्वर्मीवच्छिन्ननिष्ठपादृशसंबंधावच्छिन्नकार्यतानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणताघटकप्रत्यासत्त्यधिकारणयत्नादृशसंबंधेन तदधिकारणसंबद्धतत्कार्यतावच्छेदकावच्छिन्नस्य तेन संबंधेनाधिकारणमित्येव सामग्रीव्यामिः स्वीकर्तव्याश्चकारणतावच्छेदकउपदेशितस्य तैव चैत्रस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकानुमिति

वच्छेदकता ५

धर्म

परमशः

धर्मिता
३

सिद्धिमानितेतादृशसिद्धिस्तत्पिपर्वतोवहिमानितेतादृशानुमित्यापत्तिः समवायेन चैत्रात्मसंबद्धमवहिम्याप्यव
ज्ञानविशेषतावच्छेदकताप्रवर्ततेतत्त्वत्वात्तत्रतत्कारणतावच्छेदकतासंबंधेनतत्कारणतावच्छेदकावच्छिन्न
धिकारोतत्कारणतानिरूपिताकार्यतादृशप्रत्यक्षचिह्नानिष्ठतदवच्छेदकसंबंधावच्छिन्नकार्यतानि
रूपितकारणतावच्छेदकीभूतनिरविलधर्मावच्छिन्नविशिष्टसनिवेशनीयत्वात्सिद्धादिकालेनानुमिति
प्रसक्तिः तदानीं समवायेन व्याप्यतातानवच्छेदकसमवायसंबंधावच्छिन्नव्याप्यतानिर्णयनिएका
एतानिरूपितकार्यतासमानाधिकारतत्कार्यतावच्छेदकसमवायसंबंधावच्छिन्नकार्यतानिरूपि
तकारणतावच्छेदकतावद्वर्ततेसिद्धभावत्वावच्छिन्नावच्छिन्नत्वाभावादितिवाच्यंतदानींपर्वतोव
हिमानितेतादृशसिद्धभावस्तत्पिवहिम्याप्यवज्ञानत्वावच्छिन्नकारणतानिरूपितकार्य
ताप्रत्यक्षव्याप्यतावच्छिन्नविशेषाकवहोषनुमित्यात्मपार्थक्यचिह्नानिष्ठसमवायसंबंधा
वच्छिन्नकार्यतानिरूपितकारणतावच्छेदकीभूतद्रव्यत्वावच्छिन्नविशेषकसिद्धभाववति

तर २

विशेष

राम ०

३

५२

तथाविध ४

तनिरविलधर्मावच्छिन्नानांचैत्रात्मनिसत्वात्तत्रयसिद्धेर्द्रव्यत्वावच्छिन्नविशेषकत्वेनन प्रतिबंधकत्वं किंतु सामान्यतो
विशेषतावच्छेदकताप्रतापसावहिविधेयकानुमितित्वावच्छिन्नप्रतिविशेषतावच्छेदकतासंबंधेनवहिनिरूपिते
नैवप्रतिबंधकताकल्पतेइत्युच्यतेविशेषतावच्छेदकताप्रतापसावहिव्याप्यवज्ञाननिरूपिताधिकारोपर्वतत्वेतादृ
शसंबंधावच्छिन्नकारणतानिरूपिताकार्यतावच्छेदकीभूतविशेषतावच्छेदकतासंबंधावच्छिन्नतादृशकार्यता
प्रत्यक्षचिह्नानिष्ठकार्यतानिरूपितकारणतावच्छेदकीभूतविशेषतावच्छेदकतासंबंधावच्छिन्नाप्रति
योमिताकवहोषनानिरूपितवच्छिन्नाभावत्वावच्छिन्नासत्वात्तत्रतदविशेषतावच्छेदकत्वप्रतापसावह
नुमित्यापत्तिरितिचेन्नसामान्यतोवृत्तनुमितित्वावच्छिन्नप्रतिवहिनिरूपितत्वावच्छिन्नोवत्वेननहेतुत्वसंभ
वतिपुरुषंतीयपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकवहोषनानिरूपितकालीनपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषवहोषन
तोव्याभिचारकिंचुतत्पुरुषोपर्वहिविधेयकानुमितित्वावच्छिन्नप्रतिवहिनिरूपितवहोषनानिरूपि
पत्वावच्छिन्नाभावत्वेनहेतुतावाप्या एवचपर्वतोवहिमानितेतादृशसिद्धिकालेपिवहोषनानिरूपि

दि ५

भा

५३

नैवस्य ९

वर्ती ५

काव

मिना

५

एणावच्छेदकधर्मवच्छिन्नविशिष्टतुंचनतदापर्वतत्वसंविशेषतावच्छेदकतासंबन्धवच्छिन्नप्रतियोगिता
 कचैत्रीपर्वतमित्राणिर्णयभावस्यापिपावदंतांतेपातदवच्छिन्नसंदागोपर्वतत्वेऽसत्तादितिसमवायेन
 चैत्रात्मसंबन्धातुमितेर्विशेषतावच्छेदकताप्रत्यासत्तापर्वतत्वेऽपत्तिरितिचतदात्मसमवेतत्वावच्छि
 त्वंप्रतितादात्म्येनतदात्मत्वेनहेतुतापामानामावात्सातादृशात्प्रापत्तिवाराणंसंभवतीति
 वाच्यंविषयभेदेनानंतकारणतायांतत्पुष्पीयत्वनिवेशयेत्स्याविषयमनिवेशतादृशकल्पनसोचित
 तादितिकृतंविज्ञानेन।अथपुष्पतावच्छेदकसामानाधिकरणप्राप्तावगाहिपरमशक्तिहेतुमत्ताज्ञानात्पुष्प
 तावच्छेदकतावच्छेदेननुमितेरनुपपत्तापर्वतत्वादिव्यापकतासंसर्गिकानुमितित्वावच्छिन्नंप्रतिपर्वतत्वादि
 व्यापकतासंसर्गिकहेतुमत्ताज्ञानत्वेनहेतुतावाचादृश्यंचपर्वतत्वादिविशेषतावच्छेदकतापुष्पासत्तन्युपपत्तेपर्वतत्व
 विशेषतावच्छेदकतापुष्पासत्तिस्तीकारेणनचविशेषतावच्छेदकतापुष्पासत्तन्युपपत्तेपर्वतत्व
 व्यापकसंसर्गिकत्वेनिवेशेवपर्वतत्वाधनंतधर्मितावच्छेदकमेदेनानंतकारणताकेल्पनीयातदुपप

कारणता ५

राम ०

५३५५

अवच्छेदकतावच्छेदकतावच्छिन्नविशिष्टतुंच

ता

पुष्पतावच्छेदकतावच्छिन्नविशिष्टतुंच

५१

मेचतादृशसंसास्थलेएकमेवकारणत्वमितिवाच्यंपुष्पतावच्छेदकावच्छिन्नंवागाहिहेतुमत्ताज्ञानात्पुष्प
 तावच्छेदकावच्छिन्नंवागाहिन्माअनुमितेरवोपदर्शिततयासहानसत्तावच्छिन्नपुष्पतत्त्वपर्वतत्वव्याप
 कत्वावागाहिनोहेतुमत्ताज्ञानात्तथाविधानुमितेरप्रामाणिकत्वात्तन्मन्त्रेपितादृशस्थलेएकैक
 कारणतामात्रकल्पनात्तच्चपर्वतत्वादिकमनिवेश्यव्यापकतासंसर्गिकत्वमंत्रंकार्यकारणभाविनि
 वेशनीयमितिवाच्यंपुर्वतदृश्यभावप्रतियोगितानवच्छेदकधर्मवत्त्वादिरूपव्यापकतानिवेशेतद
 र्कभूतपर्वतत्वादेरपिनिवेशनस्यावश्यकत्वात्पदिचपर्वतत्वादिकमनिवेश्यपयत्किंचिन्नि
 ष्टाभावप्रतियोगितावच्छेदकत्वावच्छिन्नाभावनिष्ठावच्छेदकतानिरूपितवदित्वनिष्ठावच्छेदक
 तानिरूपकंपत्संयोगनिष्ठावच्छेदकत्वमनिरूपकवदित्वावच्छिन्नविधेयतानिरूपितवि
 शेषतावच्छेदकतासंबन्धेनानुमितित्वावच्छिन्नंप्रतितादृशाभावनिष्ठावच्छेदकतानिरूपकध
 र्मनिष्ठावच्छेदकतानिरूपकधर्मनिष्ठावच्छेदकतानिरूपसंयोगनिष्ठावच्छेदकतातनिरूप

५३५५

५१

पुष्पतावच्छेदकतावच्छिन्नविशिष्टतुंच

५१

दि

धर्मिता०
६

कव व्याप्य धर्मत्वावच्छिन्नप्रकारकरतानिरूपितविशेषतावच्छेदकत्वप्रत्ययासम्पादेतुतासंभाव्यते
दामहानसत्त्वव्यापकताघटकसंबन्धावगाहिनः पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकप्रत्ययशब्दपिपर्वतत्वावच्छे
देनवद्वानुमितेपत्तिरितिअत्रकोचित् तद्वर्मावच्छिन्नविशेषताकवद्वौतद्वर्मव्यापकतापाएवसंसर्ग
तयाभातेसम्भवेयतेनापतेनापरधर्मसम्प्रापकतयाइत्यंचपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकवद्वौतद्वर्महान
सत्त्वव्यापकताघटितसंसर्गानवगाहितपोक्तातिप्रसंगाभावात्परिचेत्याघुपदशितरीतिरेवसाधी
यसीत्याहुः अन्येतुवद्वित्वावच्छिन्नविधेयतानिरूपितसंयोगसंसर्गानिष्ठावच्छेदकतानिरूपितवद्वित्
वावच्छेदकतानिरूपितवद्वित्निष्ठावच्छेदकतानिरूपिताभावनिष्ठावच्छेदकतानिरूपितप्रतिपोगि
त्वनिष्ठावच्छेदकताभावनिष्ठावच्छेदकतानिरूपिताधेयत्वनिष्ठावच्छेदकतानिरूपिताधि
करणनिष्ठावच्छेदकतावच्छेदकत्वस्यासमानुमितित्वावच्छिन्नाप्रतिवद्विव्याप्यधर्मप्रकारतानि
रूपितसंयोगसंसर्गानिष्ठावच्छेदकतानिरूपितधूमनिष्ठावच्छेदकतातनिरूपितायाधर्मत्वनिष्ठावच्छेद

निरूपिता ३

को ५२

अवच्छेदकत्वनिष्ठावच्छेदकतानिरूपिता

हेतुविशेषता
राम०
६

व्यापकतासं ३

तर ५

धे ६
त ६

कतारत्वेवंक्रमेणाधिकारानिष्ठावच्छेदकतापर्वतनिवेष्टावच्छेदकताप्रत्यासत्तापरमशस्याहेतुर्वर्कयना
त्रोक्तातिप्रसंगान्नचशुद्धपर्वतत्वधर्मित्वेदकीकृत्यनीलपर्वतत्वव्यापकताघटितत्वापत्तिरिति
हिन्ः परमशीलादृशव्यापकताघटकसिद्धिकालेशुद्धपर्वतसंगिकानुमित्यापत्तिरितिवाच्यंनिरूपकावच्छेदक
तानिरूपितसंबन्धेनावच्छेदकताविशिष्टान्तावच्छेदकतायाएवप्रत्यासत्तित्वोपगमात्तादृशस्थलेपर्वतत्व
निष्ठावच्छेदकतायाएतादृशसंबन्धेनीलनिष्ठावच्छेदकताविशिष्टत्वेनापत्त्युपगमात्तन्नचसर्वीसामेवा
वच्छेदकतानांतादृशसंबन्धेनस्वात्मकावच्छेदकताविशिष्टत्वाधेतव्यावच्छेदकताप्रसिद्धिरितिवाच्यं
संयोगसेवसन्निरूपकावच्छेदकतानिरूपितादृशस्वस्मिरसंबन्धानभ्युपगमात्तन्नचपत्त्यभावा
त्तन्नचैवसपिपर्वतघटाभावप्रतिपोगितानवच्छेदकत्वागावगाहितानासर्वतत्वावगाह्यनुमित्याप
त्तिः आधेयत्वावतिरिक्तानवच्छिन्नत्वस्याभावादिष्ठावच्छेदकतायांतिरेपिपर्वतरतिः सन्महानसह
निर्योभावलज्जतिपोगितानवच्छेदकत्वग्रहणाशानुमित्यापत्तिरुक्तीतिवाच्यंआधेयत्वनि

क ५६५
व्यापक ३

धे ९

मिति

प्रावच्छेदकतापामपितादृशसंबन्धेनाभावत्वान्यनिष्ठावच्छेदकताविशिष्टान्यतन्निष्ठावच्छेदकताविशिष्टान्यतन्निवेष्टे
 नातादृशानुमित्यापत्तिरिति सनायैवेत्याहुः अत्रेयमतुपपत्तिश्चिन्तनीयापत्रपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकीकृत्यशब्द
 संयोगेन महानसत्त्वव्यापकधूमवतानिर्णयः महानसत्त्वं च धर्मितावच्छेदकीकृत्यपर्वतत्वव्यापकताविशिष्टेषु
 मसंयोगेन धूमवतानिर्णयः अत्र पर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकीकृत्यतद्वि संपोणेन वद्वानुमित्यापत्तिः निरुक्ता
 वच्छेदकताप्रत्यासत्ताविशेषतावच्छेदकताप्रत्यासत्ता च पर्वतत्वे धूमपणुशेषसत्तात्वरतिश्रुत्रोच्यते
 तादृशवच्छेदकतासंबन्धेनानुमितित्वावच्छिन्नप्रतिधूमप्रकारताविशिष्टविशेषतावच्छेदकसंबन्धेनप्रा
 मशोर्हेतुः विशेषतायां धूमप्रकारतावैशिष्ट्यं च निरूपितं संपोणनिष्ठं निरूपितं धूमप्रकारताविशिष्टं
 निष्ठावच्छेदकतातन्निरूपिताधूमत्वनिष्ठावच्छिदकतेत्येवंक्रमेण विकरणनिष्ठावच्छेदकतापर्यंतं नि
 वैश्वरतदवच्छेदकावच्छिन्नत्वनिरूपितत्वोभयसंबन्धेन निरूप्य उपदर्शितस्थले च पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषता
 तादृशोभयसंबन्धेन धूमप्रकारताविशिष्टं तत्र महानसत्त्वव्यापकताविशिष्टधूमसंपोमस्यैव पर्वतत्वा

विशिष्टाया ५
 सांख्यिक
 विषय

तातनिरूपितायाऽभावनिष्ठावच्छेदके ३ तद ५
 वे

तादृश ४

तातदवच्छेदक ३ तद ५

क ५

निरूपितस्य ५
 वच्छेदकता ४

कता ५

विशेष्य ५

या ३

रोष्य ५

न ४

वच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितधूमप्रकारतावच्छेदकताप्रादृशधूमप्रकारतानिरूपितत्वं पर्वतत्वावच्छिन्नताप्रादृश
 धूमप्रकारतादृशप्रकारतानिरूपितधूमप्रकारतावच्छेदकतावच्छिन्नताप्रादृशधूमप्रकारता
 निरूपिताविकरणनिष्ठावच्छेदकत्वसमहानसत्त्वपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतायां तदवच्छिन्नत्वा
 भावादिपर्वतत्वेतादृशधूमप्रकारताविशिष्टविशेष्यतासंबन्धेनप्रादृशमशोर्वर्ततेतत्रतदृशावच्छेदक
 तासंबन्धेनानुमित्यापत्तिरिति अर्थविशेष्यतावच्छेदमनिवेश्येव च तावत्तत्रिवेशस्यावश्यकताप्रत्या
 सत्कीकृत्येलाघवानवकाशः तथा हि धूमवतानिर्णयत्वं पादे धूमाभावप्रकारकाकत्वसति धूमप्रका
 रकत्वतदवच्छेदकतासंबन्धेन धूमवतानिर्णयत्वं तादृशज्ञानासंप्रदः तादृशज्ञानासंप्रदः
 हानसत्त्वविशिष्टधूमभावप्रकारकत्वातेनपिबहिर्व्याप्यधूमप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छे
 दकावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितधूमाभावप्रकारताशतित्वेसतिबहिर्व्याप्यधूमप्रकारकत्वातादृश
 ज्ञानीयधूमाभावप्रकारतायापिमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेष्यकधूमवतानिर्णयधूमप्रकारतानिरू

पराप्रतिनिरी

ਦਾੜੀ

अथ ५

राम०

निर्णयत्वं १

रूप २ म १

३५४

तुल्यनसंभ्रमतितासतितादृशसमूहलंबनात्मकनिश्चयस्यवह्निष्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छे
दकत्वप्रत्यासत्तासहानसावादावपिसत्तातदहननरंभूमिंमहानसंवह्निमदित्याकारकानुमित्या
पत्तिः। एवंचतादृशसमूहलंबनव्यावृत्तस्यजनकतावच्छेदकत्वेतदहनं पर्वतोवह्निमानित्याकार
कानुमित्यापत्तिः तत्साधारणरूपस्यजनकतावच्छेदकत्वेतदनंतरं महानसंवह्निमदित्याकीनुमित्यापत्तिर
निकृशं चिरपिनित्तादृतिश्च न केचित्पृथग्विधोभयसंबंधोवह्निप्रत्यनिष्ठाधिकारतानिपामकत्व
संबंधेन स्वीयधूमप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्वधूमाभावप्रकारतानिरूपितविशेष्यताव
च्छेदकतासंबंधवह्निप्रतियोगिताकत्वाभावत्वोभयसंबंधेनवाहेत्युक्तौतुनदोषः एतत्कल्पे
कारणतावच्छेदकोपेन निश्चयत्वं न निवेशनीय किंतु संशयानंतरमनुमितिवारणाय कारणतावच्छेद
कप्रत्यासत्तिपटकधूमादिप्रकारतानिरूपितविशेष्यतायां धूमाभावादिप्रकारतानिरूपितत्वे
निवेश्यते धूमाभावप्रकारतानिरूपितधूमप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्ताशुद्ध

24

24

तथा ३१

धर्मिता

६९

न

नी

ज्ञानत्वेनैवास्तुमिति हेतुज्ञानप्रकारात्तामेदेन विशेष्यतामेदं निमित्तं तत्तानीयप्रकारानि रूपित विशेष्यतायां धू
 माभावप्रकारानि रूपितत्वात्तादृशविशेषणमव्यावर्तकमेवेति वाच्यं संशये प्रकारात्तामेदेन विशेष्यतामेदं
 नभ्युपगमात्तच्चोभयप्रकारानि रूपित विशेष्यतायाः संशयानिरेक्तत्वात्तामेदं संशयैतिरेक्तविषयताक
 ल्पप्रसंग इति वाच्यं प्रत्येककौटिकेनोपविषयतातोऽतिरिक्ताया विशेष्यतायाः संशयेनभ्युपगमे संशयस
 मुच्चयपौर्वैलक्षणानुपपत्तेस्तत्कल्पनस्यावश्यकत्वात् न च समुच्चयविषयस्य कौटिकोऽप्यस्योपपत्त्या
 सादृशविरोधस्य संशयो चान्तात्तं शयसमुच्चयपौर्वैलक्षण्योपपत्तेरिति कविषयतायां मादभाव इति वाच्यं
 विरोधोपस्थितिविनापि विशेषदर्शनाकौटिकस्मरणधर्मितानादितः संशयस्यानुभवसिद्धतायानि विल
 संशयानां विरोधविरोधविषयत्वात्संभवात् अतएव ही धितिकोरेणापि कचिद्विरोधमानस्यापितत्प्रपा
 नकाधीनत्वादित्यत्र कचिद्विस्तुक्तं पत्रुसंशये विधिस्फुटोपधिकारणयोः संसर्गपट्टकतयैवना
 नोपगमात्तांज्ञानस्य विशिष्टबुद्धिहेतुभावात् निमित्तसंशयानामेव विरोधविषयकत्वं संभवति किं

लीक

राम०

६

स०

३

असमाभावप्रकारानि रूपित ७

पा ४

शुद्धपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकी हेतुत्वमिति

मातिरिक्तविषयताकल्पनेनेति तदसत्संभविमिति विरोधविषयतायाः प्रामाणिकत्वात्संशयसमुच्चयपौर्वैलक्षण्यानुपपत्त्यात्
 तत्त्वमेतद्विषयतासंभविमिति धर्मितावच्छेदकी कृत्यवद्विषयधूमाभावप्रकारानि रूपित
 कविशेष्यतायाः लित्वं संभवति नीलपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकी कृत्यवद्विषयधूमाभावप्रकारानि रूपित
 स्पृशपसतथात्वापोगात्तत्र धूमप्रकारानि रूपित विशेष्यतायां नीलानवच्छिन्नधूमाभावप्रकारानि रूपि
 तविशेष्यतातो भिन्नत्वात्तत्र धूमप्रकारानि रूपित विशेष्यतायां नीलानवच्छिन्नधूमाभावप्रकारानि रूपि
 मित्तावच्छेदकी कृत्योभयसंभवे कौटिकमवगाहमानस्य संशयसततो वैलक्षण्यानुपपत्तेः न च तत्र धूमप्रका
 रानि रूपित विशेष्यतायां नीलपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताभिन्ने वास्तव्यते नीलपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतायादव
 धूमप्रकारानि रूपित धूमपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकी कृत्योभयकोटिमवगाहमानस्य संशयसत्तादृशसंशयसंवेतलक्षण्यानुपप
 द्यपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतायाः अपि धूमाभावप्रकारानि रूपितत्वं स्वीक्रियते इति वाच्यं तस्या सति तादृश
 संशयश्चुद्धपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकी कृत्योभयकोटिमवगाहमानस्य तादृशसंशयसंवेतलक्षण्यानुपप

लीक त० ५९
छिन्न ४

धर्मितानुपपत्तिः २

मिता १२२

नो

गम्यादिप्राभासतेनाम्यत्रतथावति एधानवच्छिन्नसंयोगानिष्ठावच्छेदकतानिरूपिका वहिमावच्छिन्नवहियाप्यप्रकारतानिरूपितविशेषतावच्छेदकतासंघिनसामर्थ्यसहेतुत्वात्तत्काल्यनाजसंशयानंतरमनुमित्यापत्तिरिति निरस्तं संशयस्यविरोधावच्छिन्नसंयोगादिसंसाकित्वेपिशब्दसंयोगावच्छिन्नधर्माधिप्रकारतोर्लितेबाधकाभा नदनन्तरमनुमित्यापत्त्यननुमित्यापत्तौ एतत्संभवात् विरोधसंसर्गसंप्रतीकभावेमानाभावाच्च संशयमात्रेविरोधसंसर्गतयोर्भेदाभावेविरोधघटितसंसर्गावच्छिन्नप्रकारतानिरूपितविशेषतापर्येककोटि कज्ञानसाधारणप्राभावात्ककोटिज्ञानसाधारणसंसर्गाविष्टविषयतात्किं त्वेतस्या अनंतपदार्थघटितविरो धनिष्ठायाः कल्पनापेक्ष्यवहियाप्यधर्मनिष्ठप्रकारताप्राप्तानां पदार्थघटितविरोधानवच्छिन्नविनिवेश नमपेक्षधर्मप्रकारतानिरूपितविशेषताप्राप्तानां प्रकारतानिरूपितत्वनिवेशस्यैवपुक्तत्वात्तत्तत्रौपदर्शितयानुमित्यापत्तैः प्रकृतेपितुत्पत्तिसत्त्वमसद्देहा केचित्तुस्वनिरूपकज्ञाननिरूपि तत्त्वसावच्छेदकावच्छिन्नत्वोभयसंबंधनधर्माभावप्रकारतानिरूपितविशेषताविष्ठायाविशे

स ४

च ४

राम ०

२१

दि

शि

निरूपितविशेषता १

च २ वहिमाप्य ५ वं

चिन्ता १ २

१४

वर्तनिक
नमः
चिन्ता ४

न्य १
प्राप्तातदधर्मप्रकारतावच्छेदकत्वंकारणात्तद्यदकप्रत्यासत्तिः। वहिमाप्यधर्मवान्नवापर्वतदत्पादिसंशयामकज्ञानीपधर्मप्रकारतानिरूपितविशेषतातथाचिद्योनापसंवेदनदीयधर्माभावप्रकारतानिरूपितविशेषताविशिष्टैवेतिनातुपत्तिः निर्णयात्मकज्ञानीयाविशेषताया अपि सावच्छेदककच्छिन्नत्वसंबंधेन संशयात्मकज्ञानीपधर्माभावप्रकारतानिरूपितविशेषताविशिष्टत्वात्तत्तुनिरूपकज्ञाननिरूपकत्वनिवेशः ज्ञानभेदेन विषयताभेदाद्युपासात्रानुपपत्तिः धर्मवन्नवापर्वतदत्पादिसंशयज्ञानीपधर्मप्रकारतानिरूपितविशेषतासात्वनिरूपकज्ञाननिरूपितत्वसंबंधेन तदीयधर्माभावप्रकारतानिरूपितविशेषताविशिष्टत्वात्सावच्छेदकावच्छिन्नत्वनिव निवेशः अथपुनर्नोत्पन्नपर्वतत्वावच्छेदेन धर्माभावंशुद्धपर्वतत्वं सामानाधिकरण्यावच्छेदेन धर्ममवागाहमानः समूहसंबन्धो बोधस्तद्वत्तरेपवतो वहिमानित्यनुमित्यापत्तिः ताज्ञानीपधर्मप्रकारतानिरूपितविशेषतायास्तदीयभावाप्रकारतानिरूपितविशेषतावच्छेदकावच्छिन्नत्वोभयसंबंधेन तादृशविशिष्टत्वात्तत्तदधर्माभावप्रकारता

वहियाप्य ५

१३
५२

तनु ६२

६३२

विशेषता १

धर्मिता

निरूपितविशेष्यतां वदित्वा प्रकारानि रूपित किंचिद्दमीवदित्वा निवेशानुपपत्तिः तादृशत्वात् प्रथमाभा
 वप्रकारानिरूपितविशेष्यतायाधमाका तानवच्छेदयित्वा निरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताभिन्नत्वा
 दिनिवाच्यं सति नीलपर्वतत्वावच्छेदेन धमाभावप्रकारकश्च पर्वतत्वावच्छेदेन धमप्रकसं शयादनुमित्याप
 त्तिरिति चेन्न अवच्छेदकावच्छेदेन हेतुमत्ता तानसामानाधिकरण्येन हेतुमत्ता तात्पर्यसाधारण्येन हेतुत्वेसा
 मानाधिकरण्यप्रत्यातिकल्पेन संभवति इत्यन्यत्र पवित्रवच्छेदकावच्छेदेन हेतुमत्ता तात हेतुताया
 तादृशविशेष्यताभिन्नत्वाविशेष्यतधमाभावप्रकारानिरूपितविशेष्यताविशिष्टान्यत्वमेव धमप्रकारा
 निरूपितविशेष्यताया निवेशनीयमतोक्तसंशयादनुपपत्तिः सामानाधिकरण्योपगमादिज्ञानहेतुतायां
 तादृशविशेष्यताभिन्नत्वाविशेष्यतधमाभावप्रकारानिरूपितविशेष्यताविशिष्टान्यत्वमेव धमप्रकार
 तानिरूपितविशेष्यताया निवेशनीयमतो नोपदर्शितसमूहालंबनादनुपपत्तिरिति न चैवं नीलपर्वतत्वा
 वच्छेदेन धमाभावप्रकारेण तत्सामानाधिकरण्येन च धमप्रकारकसंशयादनुमित्यापत्तिरिति वाच्यधम

स ५
नो

वार २
२४

मात्रा ४

मम ०

१२

रुका

दुमि

मित्यनु २

धमाभावप्रकारताकीकृतिविशेष्यतायाभिन्नत्वेनावेशे प्रल ५

विशेष्यतायामपि धमत्तानवच्छिन्नप्रकारानिरूपित १

विशेष्यताभिन्न १

धम २

प्रकारानिरूपित किंचिद्दमीवदित्वा विशेष्यताभिन्नत्वस्य तादृशस्थले च नीलप्रकारानिरूपितविशेष्यता
 विशिष्टान्यत्वमेव धमप्रकारानिरूपितविशेष्यताया निवेशनीयमतो नोपदर्शितसमूह ताभिन्नत्वस्य निवेशात्
 स्वात्तन्त्र्येनैवं नीलपर्वतो वह्न्यापवतिताका कपूरकपूरमशीदनुदप्रसंग इति वाच्यतादृशप्रसंग
 नीलपर्वतो वह्न्यापवतिताका कानुमितेरेवोत्पत्त्या तादृशस्थले नीलप्रकारानिरूपितविशेष्यता
 निरूपितविशेष्यतावच्छेदकताप्रबंधेनानुमित्यावच्छिन्नप्रतिनीलप्रकारानिरूपितविशेष्यताभि
 न्नवह्न्यापधमप्रकारानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासत्त्यापमशीदहेतुत्वात् न कल्प
 नस्यावश्यकत्वात् तत्रैव वह्न्यापधमप्रकारानिरूपितविशेष्यताभिन्नप्रकारानिरूपित किंचिद्दमीवदित्वा विशेष्यता
 या निवेशनीयताया अत्रैव पत्रमीवातं न पातपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकीकृत्य धमाभावकोटि
 किं नीलपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकीकृत्य धमकोटिक समूहालंबनपरमशी नीलपर्वतो वह्न्यापि
 त्येतादृशानुमित्यनुदप्रसंग नीलपर्वतो वह्न्यापि नित्यतादृशानुमित्यस्थले हेतुत्वेनैक

मित्यनु ३

यानिलानवच्छि
नं ४

न

धिमत्तस्यैव
विशेष्यता

ननु नीलपर्वतो वह्न्यापधमप्रकारानिरूपितविशेष्यताभिन्नत्वस्य तादृशस्थले च नीलप्रकारानिरूपितविशेष्यता
 तादृशस्थले च नीलप्रकारानिरूपितविशेष्यताभिन्नत्वस्य तादृशस्थले च नीलप्रकारानिरूपितविशेष्यता
 तादृशस्थले च नीलप्रकारानिरूपितविशेष्यताभिन्नत्वस्य तादृशस्थले च नीलप्रकारानिरूपितविशेष्यता

ધર્મિજ્ઞા
૧૩

नामाश्रयकत्वं च नीलो वास्तिवतो वह्नि व्याप्यवानित्यादिसमूहालंबनात्तानीलपर्वतो वह्निमानित्येतादृ
शतुस्त्रिपञ्चवारणपञ्चविशेष्यतावच्छेदकतापुत्पासन्निकल्पेपिसमूहालंबनात्तानीलपर्वतो वह्नि
मानित्यापत्तिर्न संभवति अवच्छेदकतापर्वणी सधिकरणत्वसंबंधेनानुमितिप्रतितादृशसंबंधेनैव प
रामर्शसंबन्धे तु तादृशसमूहालंबनज्ञानीपविशेष्यतावच्छेदकतापाविशिष्टपर्वणीतत्वाभावात् त
ज्ज्ञानानुमिति विशिष्टतावच्छेदकतापाविशिष्टपर्वणीतत्वाभावादिति तु विशिष्टस्यानुतिरेकमात्रे
अथावच्छेदकतापर्वणीसंबन्धेनैव वच्छेदकत्वसंबंधेनानुमितिप्रतितादृशसंबन्धेन परामर्शसहिते
तानीलपर्वतो वह्निमानित्यादानीलत्वपर्वतत्वोभयावच्छेदेन विशेष्यतावच्छेदकत्वमपर्वणीप्रति
तितादृशसंबन्धेन तादृशानुमितिस्मितादृशसंबन्धेन तथा विधातुमिति स्मादृशोभयत्वसंबन्धेन
तच्च न संभवति तादृशोभयत्वस्य तादृशपरामर्शीपविशेष्यतावच्छेदकतापर्वणीसंबन्धेनैव कुर्यात्तत्त्वमिति
चेत्तत्र त्वेवमापाततः एवमपि पर्वतत्वावल्लिन्ननीलावल्लिन्नविशेष्यकपरामर्शो तादृशानुमि

शब्द

५३

册

23

म३४

३५

ਸੋ ੩

त्वापत्तिद्वयैवातादृशप्राप्त्यपि विशेष्यतावच्छेदकताया अपि तदुभयावच्छेदेनैव पर्याप्तत्वात् तत्क
 तत्क अत्र वच्छेदकताया व्यासत्पृथग्विषयनिमित्तत्वात् तत्रापि तदुभयावच्छेदेनैव पर्याप्तत्वात् तत्क
 या अपि प्रत्येकमप्यपीतया तादृशप्रकाशसंभवात् तदुक्तिक एवेत्यादिः ॥ स्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वमित्यत्र स्वा
 वच्छेदकत्वेन निवृत्तिर्न त्वमात्तु अतो न जातिमाभाववात् सर्वतो धनवानित्यादि ज्ञानादनुमित्यापत्तिः
 न चैव जातिमान् च हि व्याप्य वा न्न वेत्याकारकपणमशोदनुमित्यातिरिक्तिवाच्यं जातिमान् च हि व्याप्य वा नि
 त्यादि निर्णयान्न सर्वतो वहिमानित्याद्यनुमिति वारणाय परिवाच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनानु
 मितित्वावच्छिन्नप्रतितादृशावच्छेदकतासंबंधेन पणमशोदनुमित्यापाकत्वात् तादृशसंशयकालेपितो
 एवापत्तिवारणसंभवात् जातिमान् च हि व्याप्य वा न्न वेत्याकारकपणमशोदनुमित्यातिरिक्तिवाच्यं जातिमान् च हि व्याप्य वा नि
 त्यादि निर्णयान्न सर्वतो वहिमानित्याद्यनुमिति वारणाय परिवाच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनानु
 मितित्वावच्छिन्नप्रतितादृशावच्छेदकतासंबंधेन पणमशोदनुमित्यापाकत्वात् तादृशसंशयकालेपितो
 एवापत्तिवारणसंभवात् जातिमान् च हि व्याप्य वा न्न वेत्याकारकपणमशोदनुमित्यातिरिक्तिवाच्यं जातिमान् च हि व्याप्य वा नि
 त्यादि निर्णयान्न सर्वतो वहिमानित्याद्यनुमिति वारणाय परिवाच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनानु
 मितित्वावच्छिन्नप्रतितादृशावच्छेदकतासंबंधेन पणमशोदनुमित्यापाकत्वात् तादृशसंशयकालेपितो
 एवापत्तिवारणसंभवात् जातिमान् च हि व्याप्य वा न्न वेत्याकारकपणमशोदनुमित्यातिरिक्तिवाच्यं जातिमान् च हि व्याप्य वा नि

लमसङ्के
लेति ३
प५

त्याचनुमि२

य१

धर्मिता
१५

वहेदकत्वस्वनिष्ठभेदप्रतिपत्तिरिति तानि ह्यपि तस्मात्तद्विषयविशेष्यतानि ह्यपि तानि किंचिद्विदुर्मावच्छिन्नप्रतिपत्ति
गिताकव्याप्यभावप्रकारकत्वसंबंधावच्छिन्नावहेदकत्वोभयसंबंधेन परमार्थस्य हेतुतावाप्यतथाच व
हिम्याप्यालोकाभाववान्वहिम्याप्यधर्मवात्स्वापमित्येतादृशज्ञानादहमित्यनुदहृत्यमस्य
यप्येतादृशविधमत्वादीनां विशिष्टविशेष्यभाववशक। सामानाधिकार्यप्रत्यक्षनिकल्पतुन हेतुतामे
देन कारणता बाहुल्यं विशिष्टहेतुतावहेदकमनिवेशेव स्वनिष्ठपितप्रतिपत्तिगितासंसर्गविच्छिन्न
कारताहेदकावच्छिन्नत्वस्वनिष्ठकज्ञानतिष्ठपितत्वोभयसंबंधेन परवतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानि ह्य
पिताभावप्रकारतात्वविशिष्टावच्छिन्नत्वोभयसंबंधेन परवतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानि ह्य
न्यायापर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानि ह्यपितव्याप्यप्रकारतातच्छालिज्ञानत्वरूपवहिम्याप्यच
ताज्ञानभेदेव विषयताभेदात्पुनरप्यगमेतदनाभ्युपगमेत्वावच्छिन्नप्रयोगिताकभावप्रकारतानि
ह्यपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतकत्वसंबंधावच्छिन्नस्वनिष्ठप्रतिपत्तिगितावहेदकताकभेदेव

वच्छिन्न

अथवा

गम

१५

मिलयितेन २
व १

या २
तावच्छि २

त्वस्वावच्छिन्नव्याप्यप्रकारतानि ह्यपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकत्वोभयसंबंधेन किंचिद्विदुर्मावच्छिन्नज्ञानत्वरूपवहिम्या
प्यवच्छिन्नविशेष्यतानि ह्यपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकत्वोभयसंबंधेन किंचिद्विदुर्मावच्छिन्नज्ञानत्वरूपवहिम्या
तावहेदकयोर्नाधिकभावस्यासर्वदुःपरिहृत्यविशेष्यतावहेदकताप्यप्रत्यक्षनिकल्पेलाघवानवकाशद्वे
तमेव हेतुतावहेदकभेदेन परमार्थहेतुताकल्पनेन न्यायः अन्यथा वहिम्याप्यधर्मवात्स्वपर्वतदस्यापत्तिपुत्रा
पद्यतिरेकव्याप्यनिर्णयविधर्मवहिम्याप्यधर्मवात्स्वपर्वतदस्यादि निर्णयानां हेतुतातरके लुपेन गौरवात्सममेतत्
तादृशस्थले वहिम्याप्यधर्मवतानिर्णयत्वादिना हेतुत्वकल्पने विषयनिर्णयताप्यनुमितिसाधारणवहि
म्याप्यमादिमन्त्रानिर्णयत्वविशिष्टत्वसंबंधेन तावहेदकत्वोभयसंबंधेन परवतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानि ह्य
नैमित्तिककारणतायास्तत्राकल्पनात् अथवा एतत्त्वमेतपि हेतुतावहेदकमनिवेशेव स्वाव
हेदकावच्छिन्नत्वनिष्ठकज्ञानतिष्ठपितत्वोभयसंबंधेन परवतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानि ह्य
प्रकारतावहेदकावच्छिन्नप्रकारनिष्ठपितत्वोभयसंबंधेन परवतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानि ह्य

ति २

भाव

विशे

वे ५

एता

क २

व ५

ज ४

व २

स्व २

स्व २

विषयता २

धर्मिना.

۴۴

१७३

व्याप्यप्रकारानिरूपितविशेषतावच्छेदकप्रत्यासत्ताज्ञानत्वेन हेतुता कल्प्यप्रधानदत्तप्रवेशद्वयमाभावेव न ह
 न संवेद व्याप्यधर्माभाववत्तत्वेनादृशज्ञानीपतादृशपर्वतविशेषतापानासंयद्द्वितीयापदलपवेशान्निश्चितज्ञान
 यनीपर्वतविशेषताप्राप्तदृष्टीतेन संबंधेन ज्ञानान्निष्ठधर्माभावादप्रकारानिरूपितपर्वतादिविशेषताविशि
 ष्टत्वेपिन च्छतिः तापदलप्रवेशद्वयकोलाभाववच्च द्विव्याप्यधर्मवामवतश्चाकारकसमूहत्वबोनापधर्म
 प्रकारानिरूपितपर्वतविशेषतायाः स्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वस्वनिरूपकज्ञाननिरूपितत्वोभयसंबंधेनालोकाभावे
 प्रकारान्विशिष्टत्वेपिन च्छतिः तादृशविशेषतायां लोकाभावप्रकारानिरूपितविशेषतानिरूपिताभाववि
 षयतातन्निरूपितप्रतिपोगिप्रकारतावच्छेदकत्वावच्छिन्नप्रकारानिरूपितत्वाभावेन तादृशत्रितयसंबंधेना
 लोकाभावप्रकारानिरूपितविशेषतावैशिष्ट्याभावात्तज्ज्ञानमेवेन व्याप्यत्वाभावविशिष्टायास्वीपवद्विव्याप्य
 प्रकारानिरूपितविशेषतावच्छेदकत्वमित्यप्यमर्शस्पष्टासन्निःविशेष्यत्वाभावाच्च स्वावच्छेदकावच्छेप
 त्वास्वनिरूपकाभावविषयतानिरूपितप्रतिपोगितासंगावच्छिन्नप्रकारतावच्छेदकत्वमावच्छिन्नप्र

प्रतियोगितासंस्मरणवर्चिन् ४

का ले ५

विषयतायाः भेदे तु न

तानि रूपितत्वे भवसंवाधवच्छिन्नप्रतिपोगिताकोयात्तः बहिष्याप्यधर्मावमहानसंबद्धिवाप्यधर्मवानुवर्तते
तादृशज्ञानीपपर्वतविशेषतायांचतदीपमहानसविशेषतायाः स्वावच्छेदकावच्छिन्नताभावोत्तवहिष्याप्यालोकाना
ववानुवहिष्याप्यधर्मवाप्यधर्मपर्वतइत्येतादृशज्ञानीपपर्वतविशेषतायांचतदीपालोकाभावप्रकारानिरूपितप
र्वतविशेषतायाश्चासदत्तासत्तातादृशोभयसंबंधवच्छिन्नप्रतिपोगिताकस्त्वविशेषताभावविशिष्टमे
वसर्वोशेनिष्पत्त्यात्मकवोद्बिष्याप्यधर्मवानुवर्तइत्येकारकज्ञानीपविशेषतायां तादृशसंबंधवच्छिन्नाभावो
व्यधिकरणसंबंधवच्छिन्नभावप्रवेत्तवधेपेनचात्रशुद्धविशेषतात्वावच्छिन्नप्रतिपोगिताकानिवेशित
मशकाः बहिष्याप्यधर्मनिमित्तशयात्मकज्ञानीपविशेषतायां तादृशसंबंधेन सत्ताविशेषतात्व
पसामान्यधर्मावच्छिन्नप्रतिपोगिताकविशेषताभावोत्तज्ञानीपविशेषतावच्छिन्नाभावत्वेन तो
दृशभावनिवेश्यहेतुत्वेचाननुगमइति विशेष्यप्रतिपोगिताकाभावत्वेनैव तादृशभावो निवेशनी
यः इत्येवमसंशयात्मकज्ञानीपविशेषतायाप्यपिताज्ञानीयाभावप्रकारानिरूपित

लमदात ४
हामीयविरो
ध्यालो ५

७३

पु ५

तेश्चाने २

५३

ता३

सप्तमः ३

ખાવો ૫

नृपर्वतइत्यादिविरोध्यातायां ४

धर्मिता
१०

बं१ न३ वस१

नो२

बं१

पौ६

यादित्वादिनातादशेभूपसंधावच्छिन्नाभावादिप्रसंगादिति वाच्यं निरूपितत्वं संधावच्छिन्नविदकता नि
रूपकीभूतविशेष्यतादिति प्रतिपौ गिताकाभावत्वेतददृशभावा निवेशदु मपत्वाच्छिन्नाभाप्रतिपौ गिता
पांचनिरूपितत्वं सर्वधेनसासां वच्छेदकताया तादृशभावमादायातिप्रसंगाभावात् अथैवमपितद्धानी
परवक्ष्यणद्वित्वविशिष्टजीवविशेष्यत्वाभावमादायातिप्रसंगो दुर्वा एतादृशप्रतिपौ गितातिज्ञानसा
प्यवच्छेदकत्वात् नचावच्छेदकताया अस्यास्य दृतितातुतज्ञानस्य प्रतिपौ गितावच्छेदकत्वेन संभ
वति किन्तु पूर्वक्ष्यणद्वित्वनिष्ठावच्छेदकतायामेव निरूपितत्वं घटितसामानाधिकरण्यसंबंधेना
वच्छेदकत्वं न सति न दोष इति वाच्यं पूर्वक्ष्यणद्वित्वनिष्ठावच्छेदकताया तादृशसंबंधेन तज्ज्ञानम
वच्छेदकं तज्ज्ञानिष्ठा प्रतिपौ गितावच्छेदकतायां वाप्यसंबंधेन त्वेवच्छेदकमित्यत्र विनिगमनो वि
हेतुतज्ज्ञानस्यापि तत्रावच्छेदकत्वादिति चेन्न त्वनिष्ठावच्छेदकतायां किंचिदुमी वच्छेदकावच्छिन्नाव
च्छेदकत्वा निरूपकत्वस्या निवेशात् तज्ज्ञाननिष्ठतादृशभावप्रतिपौ गितावच्छेदकताया दृष्टवत्ता

कावच्छे
बं२

ता३

ताम०
१०

म३

लिंगवप३

क१ दशा७१

द्वित्वत्वावच्छिन्नावच्छेदकतानिरूपत्वेन तांभावमादायातिप्रसंगविहादिति कृतं पक्षवितेन अथ विशेष
तावच्छेदकताप्रत्यासत्तापरमर्शसहेतुत्वेपामेव लिंगकानुमितौ व्यभिचारकारणपहेतुतावच्छेदक
मनिवेशधर्मालोकदिगमर्शनीमैकहूपेण हेतुत्वेमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेषकधर्मादिमत्ताता
नानुत्पत्त्यापामनुमितौ वहि व्याप्यालोकाभावान्वेतदत्वेतादृशपरमर्शस्य व्यभिचारवारणेपि अन्य
संबंधादितव्या सवगादिपरमर्शजन्यानुमितौ व्यभिचारे दुर्वाः तथा हि तन्मते विशेष्यतावच्छे
दकमनिवेशसंपोगसंसाकवहिव्याप्यधर्मवत्तातानोत्रावहिविधेयकानुमितित्वादिकमेव धर्मा
दिपरमर्शजन्यतावच्छेदकवाच्यं तथाच महानसत्त्वावच्छिन्नविशेषकधर्मादिमत्ताता नंतरेत्यत्रा
पावहिव्याप्यता न्वेतदत्वेतादृशपरमर्शजन्यपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकानुमितेरपि वहि व्या
प्यधर्मवत्ता निर्णीया अवहितोत्पत्तिकानुमितित्वरूपधर्मवत्ताजन्यतापरमर्शजन्यता
वच्छेदकाक्रान्तताविशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासत्तातदधिकरणभूतपर्वतत्वेच धर्मप्रकारता

संयोगसं
वंधावच्छे

मा

रूपविशेष

धर्मिता

२८

६५

क ५

शेवा ४

प २

निरूपितविशेषतावच्छेदकत्वरूपकारणात्तावच्छेदकप्रत्यासत्त्याधूमपरमशेषरूपकारणात्तत्वेवमिच्छाः
 नचमन्मतेपुरुषान्तरापरसंसर्गकतस्त्रिणकपरमशीत्यवहितोत्रासत्तात्त्रिकानुमितौममि
 चारवाणमिस्वसामानाधिकरणत्वावहितोत्रासत्तात्त्रिकत्वोभयसंबंधेनधूमपरमशेषहेतुतापानि
 वेशनुवदेतमेतेऽपिस्वापक्षमप्रकारतानिरूपितविशेषतावच्छेदकावच्छिन्नविशेषताकत्वेस्वामवहि
 तोत्राणोत्पत्तिकत्वसंबंधेनज्ञानविशिष्टत्वजन्यतावच्छेदककोमेनिवेशान्यधर्मावच्छिन्नविशेष
 कसंयोगसंसर्गधूमपरमशीत्यवहितोत्रोपसृष्टेस्तत्पर्वतत्वावच्छिन्नपक्षकान्यसंसाकान्यलि
 गकानुमितौममिचाराणिविवाच्यमपिवन्दिष्याप्यधूमवन्महानसंवहित्वोपवाच्यव
 तदत्तादिसमूहालंबनजत्यामहानसंवहित्वमप्यवतोवहिमानित्येतादृशसमूहालंबनानुमि
 तेरुदंशितोभयसंबंधेनधूमदिज्ञानविशिष्टाविशेषतावच्छेदकताप्रत्यासत्तापर्वतत्वेपिउ
 त्तत्वेस्वधूमप्रकारतानिरूपितविशेषतापपरमशीत्येवमिवास्पदुवात्तात् अत्रकेचि

संयोगावच्छिन्न

तावच्छेदकम्

रुचि
विशिष्ट

प्यस्त

राम०

सा ५

तविशेषताविशिष्टविशेषतानिरूपित
मप्यवच्छिन्न ५ रा ५ ता २

मिनानुपपत्तिः तादृशानुमितिनिरूपित
पर्वतत्वावच्छिन्न ५

वनेष्वेतिना
वति ५

शे ४

तत्तन्निरूपकज्ञानाववहितोत्रोत्रासत्तात्त्रिकानुमितिनिरूपितत्वस्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वोभयसंबंधेन
 धूमवद्विषयापक्षमादिप्रकारतानिरूपितमवच्छेदकार्थतावच्छेदकप्रत्यासत्तिः तादृशसमूहालंबनानु
 मितिनिरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषताविशिष्टविशिष्टतायादृशधूमप्रकारतानिरूपितविशेषतानि
 रूपकपरमशीत्यवहितोत्रासत्तात्त्रिकानुमितिनिरूपितात्ततोत्रोपदर्शितसंबंधेनतादृशविशे
 षताविशिष्टात्पितुमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेषतातादृशविशेषतावच्छेदकावच्छिन्नविशेषतायात्र
 पिस्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वसंबंधेनकालानुरूपपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकधूमपरमशीत्यनिरूपि
 ततादृशविशेषताविशिष्टत्वात्प्रथमदलनिवेशः तादृशसमूहालंबनात्मकपरमशीत्यमहानसत्त्वा
 वच्छिन्नविशेषतायाः स्वनिरूपकज्ञानाववहितोत्रासत्तात्त्रिकानुमितिरूपितत्वसंबंधेनवैशिष्ट्यस्यता
 दृशसमूहालंबनानुमितिनिरूपितविशेषतायासत्त्वाच्चामदलप्रवेशदत्ताद् अत्रचज्ञानभेदेनवि
 षयताभेदोपगमएवनिष्ठाः अन्यथातादृशानुमितिनिरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषतायाज

त ३
नतादृशविशे
षतावच्छेदका
वच्छिन्ना ४

श ४
नि ३

धर्मिता १६

स्वा ४

ह्यसमसंबंधेन धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यताविशिष्टापार्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतापीतादृशो
 मपसंबंधेन धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यताविशिष्टापार्वतत्वावच्छिन्नपक्षकधर्मलिंगकपरमश
 जान्यानुमितिविशेष्यतातदभिन्नत्वेनैवार्पितुमशक्यत्वात् अन्येतुसमवायप्रत्यासन्निकल्पेसम
 वाच्यवदितसामानाधिकरण्यवदितोत्तरक्षणोत्पत्तिकत्वोभयसंबंधेन परमशो वशिष्टाविशेष्यता
 वदेतन्मतेपि धर्मादिप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्ववद्विविधेयतानिरूपितविशेष्यताव
 छेदकत्ववदितसामानाधिकरण्यस्वाभावहितोत्तरक्षणोत्पत्तिकत्वोभयसंबंधेन परमशो वत्त्वमेव धर्म
 परमशो न्यतावच्छेदके निवेश्यते एवं हि व्याप्य धर्मवत्त्वानुसंधानं संधि व्याप्य सवात्सवंत इत्येतादृश
 समूहालंबनजन्यायाः पर्वतत्वमहानसत्त्वोभयपक्षकानुमितेस्तादृशोभयसंबंधेन धर्मपरमशो वत्त्व
 पितादृशोपरमशो विशिष्टनिरूपितधिकरणत्वेन पर्वतत्वस्य सामानाधिकरण्यसंबंधेनैकविशिष्टा
 पराधिकरणताप्राप्त्यसामानाधिकरण्यसंशयविशेषणसमादृशसंबंधः प्रविष्टत्वेन संबंधेनैकविशिष्टा
 यदिदोपपत्तिरूपिणस्तन्नि यतैर्लोपवत्त्वस्य च तादृशसामानाधिकरण्यच दभूत धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्ववद्विविधेयता

व ४

राम ०

१६

स्वीयवद्विविधेयतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदक ५

व ३

नभे

क ३

मात्रे ४

मृततादृशपरमशो नधिकरणत्वात् अतः पर्वतत्वे धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेन परमशो
 सत्त्वैः पिने व्यभिचारः कार्यतावच्छेदकताविशिष्टाधिकरणतावत्त्वमावप्रतियोगितावच्छेदकधर्मवत्त्वह्यपि
 तव्याप्यतापारंभकत्वा निवेशेन कारणतावच्छेदकनिष्ठस्य तादृशमावप्रतियोगितावच्छेदकत्वमेव व्यभिचारत्वात्
 तस्य च प्रकृतोत्पत्त्यादिना दुः ॥ ॥ वस्तुतस्तु स्वाभावितप्रवेष्टाणावृत्तिज्ञानीयधर्मप्रकारतानिरूपिता
 निरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्वेनैवोभयसंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नप्रतिवहिव्याप्यधर्मप्रकारतानिरूपि
 तविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेन परमशो हेतुता उपदर्शितसमूहालंबनानुमितेर्वहिविधेयतानिरूपि
 तविशेष्यतावच्छेदकत्वस्य पर्वतत्वे पितादृशोभयसंबंधेन सत्त्ववदवहितपर्ववृत्तिज्ञानीयधर्म
 मप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्वाभावादतः पर्वतत्वे धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यता
 वच्छेदकतासंबंधेन परमशो सत्त्वैः पिने व्यभिचार इत्ययमुत्तरस्माकीनः पथाः स्यादतत् पक्षताव
 छेदकमेवेन नानाविधामात्रप्रदभावातादृशकृश्निवेशोत्तरेन परमशो हेतुतामेव दृष्टव्यं

न २

संयोगवदि
संयोगवदि

अ

त ४

वर्तते ननु ४

तुतोपेन ५

धर्मिता २०

जनकता ५

तरं ४

अनुयायदेसानंधुमाभाववतिपर्वतेधूमप्रकारकमिदंतानंधुमाभावतिमहानसेधूमप्रकारकमित्याका
 रकांप्रामाण्यप्रहमावनिवेशप्रसंगेनदेधुमाभाववतिमहानसेधूमप्रकारकंकृत्यप्रामाण्यप्रहदशा
 पांपवतत्वावच्छिन्नविशेषकधूमप्रमाणशान्त्याविधानुमित्यनुदयापत्तैः नचपर्वतत्वावच्छिन्न
 पक्षकधुमादिप्राप्त्यर्थेनधुमाभाववतिपर्वतेधूमप्रकारकमित्याद्यांकांप्राप्त्यांनमेव नोत्पद्यतेतादृशाप्रा
 माण्यज्ञानानांपवतत्वावच्छिन्नधुमाभाववतिपर्वतमात्रवाधमुद्रपातादृशप्रमाणशान्तिप्रतिबंध
 कत्वादितितादृशाभावानांमुच्छेदकोटिप्रवेशएवनास्तीतिवाच्यंपवतत्वादिसामानाधिकार
 एपेनधुमाद्यवागहिप्रमाणशान्तैस्सामानाधिकार्येनधुमाद्यवागहिनस्तादृशाप्रामाण्यप्रहस्योत्पा
 देबाधकाभावात्। अथवहिव्याप्यधूमवान्यवतइत्यादिप्रमाणशदशायांतज्ज्ञानीपक्षप्रकारता
 त्सामानाधिकार्येनधुमाद्यभाववन्महानसविशेष्यतानिरूपितत्वावगाहिन्नसत्यसत्त्वपर्व
 तत्वावच्छिन्नविशेषकानुमित्यनुत्पादमापादयसिक्किंवातादृधूमप्रकारतात्वावच्छेदेनतादृश

कार ४ मा ४

मा ४

म ३

एव ० मा ३०

म ३

व ५

ध २

विशेष्यत्वावगाहिन्नसत्यसत्त्वेनाद्यः पक्षो वहिव्याप्यधूमवहानसमितितादृशप्रमाणशदशांतज्ज्ञानीपक्षप्र
 प्रकारतात्त्वसामानाधिकार्येनधुमाभाववन्महानसविक्रेष्यतानिरूपितत्वावगाहिन्नसत्यप्रहस
 त्वैःपिमहानसत्वावच्छिन्नविशेषकानुमित्यनुत्पाविशेष्यतावच्छेदकावच्छेदेनतादृशविशेष्यतानिरूपि
 तत्वप्रकारकप्रहस्यैवाभावनिवेशात् नापन्यःतज्ज्ञानीपक्षप्रकारतात्वावच्छेदेनतादृशविशेष्यतान्
 वच्छेदेनमहानसत्त्वमिच्छितधुमाभावविशेष्यतानिरूपितत्वप्रहदशापामिवधुमाभाववन्महानस
 विशेष्यतानिरूपितत्वप्रहदशापामपिपर्वतोवहिसानितेतादृशानुमित्यनुदस्येष्टत्वात् तथाहिन्न
 नकमतावच्छेदकीभूतप्रकारासमाभावध्विशेष्यतानिरूपितत्वप्रहएवानुमितिनोत्पद्यतेइत्यनुभ
 वसिद्धतादृशविशेष्यतानिरूपितत्वमानेचतथाविधाभाववन्महानसत्वादेरधिकस्याभोनदेव
 मानेपतमेवतिवत्तएवमपिविशेष्यतावच्छेदकतामत्यासतिकल्पेधुमाभावहृत्तिधूमप्रकारतानि
 रूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकत्वधुमाभाववद्वृत्तिधूमप्रकारतानिरूपितमहानसत्वावच्छि

य ५

मत्वे ४

व २

धर्मिता

२१

क३

याम ५

२५० नरसि

त्रविशेषतात्वादिरूपनानाविधाप्रामाण्यग्रहाभावानामेकत्रनिवेशनीयतया वा हि व्याप्य धर्मवान्पर्वतो
 वहि व्याप्य धर्मवन्महानसमित्याद्याकारकसमूहालंबनपरमर्शधर्माभाववद्वेष्यकारतानिरूपित
 महीनसत्तावच्छिन्नविशेषतात्वादिरूपप्रामाण्यग्रहसत्तेपिर्वतो वहिमानित्याद्याकारकानुमित्यनुप
 पत्तिः तत्र तादृशानुमितिः सर्वानुभवसिद्धैव न हि एकधर्मावच्छिन्नविशेषतायां प्रकारभाववद्वैतित्वम
 है। न्यधर्मावच्छिन्नविशेषकानुमितिनोत्पद्यते इति कश्चिदस्यैति अत्र केचित्त्रप्रामाण्यग्रहाभा
 वस्य प्रामाण्यमप्यत्र न कतावच्छेदकत्वोपायमवाप्येदोषः तदेवेन किं उपपन्नत्वावच्छिन्नविशेषकधर्म
 लोकावच्छिन्नमितित्वावच्छिन्नप्रतिधर्माभाववद्वैतधर्मप्रकारतानिरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषताक
 त्वप्रकारकग्रहत्वाभावत्वेन तस्यैव हेतुतोपेयते न चाप्रामाण्यग्रहाभावस्य प्रसतावच्छेदकमेदे
 न हेतुत्वस्यैव पुनश्च भेदेन कारणत्वात् न केत्यनामुचितमिति चाच्यते या सति तयो विशेषण
 प्रमाणविशेषभावे विनिगमना विरहेण प्रसतावच्छेदकसमसंख्यकारणभवानां हेतु एव प्र
 स्य च कल्पनं प्रपेक्ष्य प्रसतावच्छेदकभेदेनाप्रामाण्यग्रहाभावे विच्छिन्नयामर्शस्यैव हेतुत्वं २

राम ०
२१

तौ या धर्मप्रकारतानिरूपित २

हिव्याप्य २

५४

७५

सांतिप्रसतावच्छेदकमेदेनाप्रामाण्यग्रहाभावानां हेतुत्वकल्पनाया एवोचितत्वादित्याहुः परेतुस्वीपधर्माभा
 ववद्वैतित्वप्रकारतानिरूपितविशेषतावच्छिन्नविशेषतातानिरूपितवच्छिन्नत्वनिष्ठावच्छेदकतानि
 रूपितवच्छेदकतासंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकाशमात्रप्रहमावविशिष्टप्रामर्शत्वेन हेतुत्वोपाया
 नानुपत्तिः धर्माभावप्रकारतानिरूपितमहानसत्तावच्छिन्नविशेषतायां धर्माभाववद्वैतग्रहदशाया मपि
 तादृशसंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकाशमात्रप्रहमावविशिष्टप्रामर्शस्य पर्वतत्वे सत्वात् अभाववै
 शिष्ट्यपचप्रामर्शविशेषतावच्छिन्नविशेषतावच्छेदकत्वघटितसामानाधिकरणसंबंध
 न च ये च धर्मप्रकारतानिरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषताधर्माभाववद्वैतिरित्यप्रामाण्यग्रहदशा
 यामपि पर्वतो वहि व्याप्य धर्मवन्महानसंच वहि व्याप्य धर्मवदित्याकारकसमूहालंबनपरमर्श
 त्वपर्वतो वहिमानित्यनुमित्यापत्तिर्महानसत्तात्रभावेनाप्रामाण्यग्रहाभावविशिष्टप्रामर्शस्य विशे
 षतावच्छेदकत्वसंबंधेन पर्वतत्वे सत्वादिति चेत्तादृशप्रामर्शस्य महानसत्तात्रभावेनाप्रामाण्य

मा ४ तिरिव
ति

महानसंविदमस्तुति

लावधेदेन

पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषतायां सत्त्वादिनिर्वाचनं विना तद्विशेष्यतः संबन्धवच्छिन्नताभावनिवेशो यत्र धर्मप्रकाशनिर्दिष्टतः

धर्मिता २३

ष ४
त्यनुमि ५

या ३

हिमानित्यनुमित्यनुदयापत्तिरतो मध्यमदल प्रवेशः न च विशेषणतः विशेषनिवेशेनैवोपनौगुता प्रथमदल
प्रवेशो निरर्थकः उपदर्शिता प्रामाण्यज्ञानोपमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेष्यता इति विशेष्यता च विशेषणतः वि
शेषणमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेष्यतायामेव सत्त्वात्तद्विदितत्रितमसंबन्धावच्छिन्नप्रतियोगिता कालादभावस्य
पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्वेन यत्किंचिद्विशेष्यतामात्रविषयीकृत्य तद्रूपस्यावच्छेदकत्वावगाहीत्य
प्रामाण्यप्रदो जातस्तत्र पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्तरे विशेषणता धरितसंबन्धावच्छिन्नता दृशज्ञानोप
विशेष्यताभावसत्त्वात्तत्पर्वतो वहिमानित्यापत्तिः एव अहिता पदला प्रवेशे आलोक प्रका
रानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्वेन वच्छेदेन धर्माभाववद्विन्वावगाहिज्ञानोपपर्वतत्वावच्छिन्न
विशेष्यता अपि प्रथमचरमसंबन्धाभ्यां वहिवाप्य धर्मप्रकारतानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतायां
सत्त्वात्तदृशज्ञानकाले वहिवा धर्मवान्पर्वतत्वेनादृशपरमशोदनुमित्यनुदयात्तो हिता पदला राम ० पा
प्रवेशः चरमदला प्रवेशे धर्मप्रकारतानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदेनो वगाहिज्ञानो २३

विशेष ५

राम ० पा

लो ९

लोकाभाववद्विन्वा

त २

पपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यता इति विशेष्यताया अपि आद्यो मपसंबन्धेन धर्मप्रकारतानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नवि
शेष्यतायां सत्त्वात्तदृशज्ञानकाले उपदर्शितपरमशोदनुमित्यनुदयापत्तिरतो मध्यमदल प्रवेशः न च विशेषणतः वि
शेषणमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेष्यतायामेव सत्त्वात्तद्विदितत्रितमसंबन्धावच्छिन्नप्रतियोगिता कालादभावस्य
पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्वेन यत्किंचिद्विशेष्यतामात्रविषयीकृत्य तद्रूपस्यावच्छेदकत्वावगाहीत्य
प्रामाण्यप्रदो जातस्तत्र पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्तरे विशेषणता धरितसंबन्धावच्छिन्नता दृशज्ञानोप
विशेष्यताभावसत्त्वात्तत्पर्वतो वहिमानित्यापत्तिः एव अहिता पदला प्रवेशे आलोक प्रका
रानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्वेन वच्छेदेन धर्माभाववद्विन्वावगाहिज्ञानोपपर्वतत्वावच्छिन्न
विशेष्यता अपि प्रथमचरमसंबन्धाभ्यां वहिवाप्य धर्मप्रकारतानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतायां
सत्त्वात्तदृशज्ञानकाले वहिवा धर्मवान्पर्वतत्वेनादृशपरमशोदनुमित्यनुदयात्तो हिता पदला राम ० पा
प्रवेशः चरमदला प्रवेशे धर्मप्रकारतानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदेनो वगाहिज्ञानो २३

विशेष्यतावच्छेदकप्रत्ययस्य

धर्मिता ०

२४

सत्या ३

प्रा ४

र

स्य

छेदकविधेयतावच्छेदकभेदेनकार्यकारणभावस्यावश्यकतया लाघवानवकाशेनात्मनिष्ठप्रसासने
 वोचितं न च विधेयतावच्छेदकं विशिष्टतावच्छेदकानिष्ठप्रसास्यविशेष्यतावच्छेदकं च विशिष्टानिवेशैव
 विधेयतावच्छेदक निष्ठप्रसास्यकार्यकारणभावकल्पते अतो न तभेदेनकारणतावा दुत्पमिति वाच्यं
 यासति वहि व्याप्य धर्मवद्वयं आलोकव्याप्यवत रत्नाया कारकसमूहालंबनपरमर्शाद्व्यत्वं धर्मिता
 वच्छेदकी कृत्या लोकावच्छिन्नसपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकी कृत्या लोकावच्छिन्नसपर्वतत्वं धर्मिता
 प्रसास्यद्वयत्वपर्वतत्वं पोरुपदर्शितविशेष्यतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्त्या लोकावच्छिन्नसपर्वतत्वं धर्मिता
 धेयतावच्छेदकवृत्तिप्रत्यासत्त्या परमर्शसत्ता तत्रा चै कतरनिष्ठप्रसास्यो विशिष्टापानिवेशेष्टा
 वश्यक एव अथ विधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रसास्यनिकल्पेपि साध्यातावच्छेदकपटितव्यापि विधेयता
 याः प्रत्यासन्निको गौ निवेशितत्वेन तत्र साध्यातावच्छेदकस्य निविष्टतया लाघवानवकाशः न च त
 दृशहंतु निष्ठप्रकारानिरूपितसामानाधिकरण्यनिष्ठावच्छेदकतानिरूपितत्वनिरूपितसंसा

अ २

वृद्धि ५

जगद्गुरु ५

राम ०

२४

त्व ५

तावच्छेदक १

वच्छिन्नावच्छेदकं तत्पसध्यातावच्छेदकविधेयतावच्छेदकमनिवेशैव हेतुत्वकल्पनं संभव
 तितादृशावच्छेदकत्वे च हेतुसमानाधिकरणत्वं ताभावप्रतियोगितानवच्छेदकत्ववच्छिन्ननिवेश
 नापमतो न व्यापकत्वानवगाहितानादनुमित्या प्रतिनिधित्वा च तया सति हेतुसमानाधिकरणत्वं नाभा
 वप्रतियोगितानवच्छेदकजातिमत्समानाधिकरणहेतुमानित्यादिपरांमर्शाद्विमानित्यनुमित्याप
 ते न चोपादर्शितेत्याव द्वा तएव तित्वादिघटितवहिवत्त्वादिघटकी भूतभेदनिष्ठावच्छेदक ताप
 र्णने निवेश्यतदवच्छेदकतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्तैव हेतुत्वकल्पनीयमतो नोपदर्शितानुपपत्तिः हेतुमा
 नाधिकरणभावप्रतियोगितानवच्छेदकवृत्तित्वादिधर्मवद्वहिसमानाधिकरणवानित्याया कार
 कात्सकलवहिवृत्तित्वाधनवगादिनोऽपि तानाद्विमानित्याधनुमिस्साप्रतिनिधैवेति च एव सत्यपि
 हेतुसमानाधिकरणभावप्रतियोगितानवच्छेदकवहिवत्त्ववत्समानाधिकरणवानित्याया कारका
 त्सामानाधिकरणनिरूपकतावच्छेदकमुद्रया स्वरूपतो वहित्वानवगाहिनः परमर्शात्स्वरूप

तु

वा ३

धर्मिता
२१

सावच्छिन्नं

वर

तोवर्तिविधेयतावच्छेदकीकृत्वातुमित्यापत्तेः नचेष्टापत्तिः ततश्चिबन्धित्ववद्वानित्याकारो कायावबन्धुमि
तेह्युतेः अतश्चाकेवलतत्कारानुमितिविलोपप्रसंगादिति चेन्नलाघवात्साध्यभावनवृत्तित्वह्यप्यामि
तानसैवहेतुत्वमुपपत्तेनतुआपकसमानाधिकरणज्ञानसम्बन्धनिरवच्छिन्नविधेयतावच्छेदकत्वप्रत्या
सत्तानुमितेप्रतिप्रतिपक्षविशेष्यतानिरूपितहेतुप्रकारतानिरूपितायाः भावत्वावच्छिन्नविधेदकताइते
वैरित्यासाध्याभावनिष्ठावच्छेदकतापर्यन्तनिवेश्यतपद्विज्ञावच्छेदकतानिरूपितनिरवच्छिन्नावच्छे
दकत्वप्रत्यासत्तापरामर्शहेतुत्वकल्पनपैवोपदर्शितानुपपत्तिनिराकरणसमेकान् तथाचडुर्वाए
वोपदर्शितविनिगमनाविरहः अत्रेदमाभाति बुद्धिब्याप्यत्वाच्छिन्नाभावप्रकारकत्वेत्त्वनिरूपयन्ता
नुरोधात्साध्याभाववच्छेदकस्यावेश्यनिशनीपतयाविधेयतावच्छेदकनिष्टप्रत्यासन्निकल्पेला
घवानवकाशः नचबुद्धिब्याप्यत्वावच्छिन्नाभावप्रकारकत्वेननिवेश्यतेकिन्तुब्याप्यसंशय
इनुमितिकारणायजनकतावच्छेदकप्रत्यासन्नियवकीभूतहेतुप्रकारतायासावच्छेदका

२२

प्रकार

स्य

२१

वे

य

ताप

तद

वच्छिन्नत्वस्वनिरूपितज्ञाननिरूपितत्वोभयसंबन्धेनपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपिताभावविषयतानि
रूपितप्रतिपक्षप्रकारताविशिष्टत्वेनिवेश्यमतो नानुपपत्तिरिति वाच्यं बुद्धिब्याप्यत्वेनपदार्थान्तरप्रतियो
गि। प्रकारतावच्छेदकविधयातेनरूपेणवावास्तवबुद्धिब्याप्यत्वंपक्षविशेष्यतानिरूपितप्रकारतावच्छेदक
विधयात्रवगाहमानात्संशयादनुमित्यात्तिः तत्रपक्षविशेष्यतानिरूपितहेतुप्रकारतायास्तदृशप्र
तियोगिप्रकारतावच्छेदकावच्छिन्नत्वविरहात् अथसावच्छेदकावच्छिन्नत्वस्वनिष्पन्नज्ञाननिरूपकता
निरूपितत्वोभयसंबन्धेनपक्षविशेष्यनिरूपिताभावविषयतानिरूपिताहेतुप्रकारतानिरूपितव्या
प्तिप्रकारतानिरूपितसाध्यप्रकारताविशिष्टत्वापक्षविशेष्यतानिरूपितहेतुप्रकारतानिरूपि
तव्याप्तिप्रकारतानिरूपितसाध्यप्रकारतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्तासंशयहेतुत्वात्तानुपपत्तिः
नचेवमपिबुद्धिब्याप्यनीलधर्मवान्बुद्धिब्याप्यधर्मकान्यवतदस्याकारकपरामर्शदनुमि
मितिसपन्नयभावविशेष्यतानिरूपितहेतुप्रकारतायावद्विब्याप्यत्वधर्मात्तदतिरेक

स

स्य

स्य

माभाव

धर्मिणा

वृत्तिरश्च

प. ५

धर्मनवच्छिन्नत्वनिवेशनीयमिति साध्यात्तच्छेदकं कर्तव्यं तन्निरूपितविशेष्यतानिरूपितत्वमप्यसं
 वधेन धर्मत्वात्प्रकाराविशिष्टपुत्रदन्तत्वं सतां शब्दे तु कथं प्रवेशश्चाकारः प्रकारानिरूपितव्यापि
 प्रकाराणां निवेशेनैवोक्तज्ञानीमतादृशव्यापिप्रकारताया उक्तसंबंधेन नीलप्रकाराविशिष्टत्वात्तादृशता
 नादनुविभात्युपपत्तेः वह्न्याप्यधर्मत्वावच्छिन्नाभावकोटिकसंशयवारणाय धर्मत्वात्पुत्रदन्तत्वं सप्रकार
 तायां निवेश इति चेत् एवं सति शुद्ध धर्मत्वावच्छिन्नाभावकोटिकवह्न्याप्यधर्मवत्तासंशयादनुमित्याप
 त्तिः तादृशज्ञानीमताध्विषंतामा उपदर्शितोभयसंबंधेनाभावे प्रकारकारानिरूपितव्यापिप्रका
 रानिरूपितसाध्यप्रकाराविशिष्टत्वाभावात्तद्वर्णा यशुद्ध धर्मत्वावच्छिन्नाभावप्रकारानिरूपि
 तपसतावच्छेदकावच्छिन्नविशेष्यताकान्यत्वस्य कान्यत्वकारणतावच्छेदककोटौ निवेशो रववि
 शेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासन्निकल्पापेक्षया विशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासन्निकल्पेस्वनिरूपक
 ज्ञाननिरूपितत्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वोभयसंबंधेन वह्न्याप्यत्वातीरेकं यद्धर्मत्वातिरेकत

३४

३५

३६

तायां २

तावच्छिन्नाभावः २

निरूपण ६

नि ४३

दन्वच्छिन्नप्रतियोगिप्रकारानिरूपिताभावप्रकारानिरूपिताभावप्रकारानिरूपिताभावप्रकारानिरूपित
 विशेष्यताविशिष्टत्वं तन्निवेशवह्न्याप्यधर्मत्वावच्छिन्नाभावकोटिकसंशयानां शक्यवार
 णतया धर्मत्वावच्छिन्नाभावप्रकारकसंशयान्यत्वस्य दृष्ट्या निवेशः वस्तुतो वह्न्याप्यत्वावच्छिन्नभावव
 द्द्वित्रित्वप्रकारानिरूपितवह्न्याप्यत्वावच्छिन्नप्रकारानिवेशः तावस्ततो वह्न्याप्यत्वा
 वच्छिन्नभाववद्वित्रित्वप्रकारानिरूपितवह्न्याप्यत्वावच्छिन्नप्रकारानिरूपितम
 वेनेतो वच्छिन्नविशेष्यकताप्रत्याप्यमहाभावांशानां सामानाधिकार्यसंबंधावच्छिन्नप्रति
 योगिताकानां पक्षमर्शहेतुतावच्छेदककोटिप्रवेशेन प्रस्थितं विधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्तावि
 धेयतावच्छेदकप्रत्यासत्तवच्छिन्नप्रतियोगिताकतदभावानां विधेयतावच्छेदकनिरूपितसामान्य
 धिकार्यसंबन्धे हेतुतावच्छेदकविधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्ता हेतुत्वानसंभवततादृशा प्रा
 णान्नानेविधेयतावच्छेदकविषयता यो द्वै विध्यात् एकविधविषयतायाः प्रतियोगितावच्छे

३४

धर्मिता
२७
बाहुल्य
ल्ये ५

यता १ त्व १२ व २

आ ४

दकसंबंधत्वादिरेवविधविषयावहिविषयतात्वादिनानिवेशस्यावश्यकत्वात् अन्यथा लोकव्याप्यत्वा
वच्छिन्नप्रकारानिहूपितवहिव्याप्यत्वावच्छिन्नभाववद्विपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकत्वादिज्ञानकाले
ऽनुमित्युपपादनासंभवात्तेनहूपेतत्विशेष्यतावच्छेदकभेदेनविधेयतावच्छेदकभेदेनकार्यकारण
भावप्रसंगाद्विधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्ययतद्वाराण्यनिष्फलत्वात्तादृशप्रामाण्यप्रहाभावानांमुनिष्ठप्र
त्यासन्निकलेपिपसतावच्छेदकविधेयतावच्छेदकभेदभेदेनहेतुताप्रपुक्तगौरवप्राहतरतिप्रायु
क्तविशेष्यतावच्छेदकनिष्ठसंबंधावच्छिन्नप्रतिपोगिताकतदभावस्यविशेष्यतावच्छेदकनिष्ठप्रत्या
सत्यानुमितिहेतुत्वकल्पनमेवोचितमितिइत्यंचपामर्शस्यापि विशेष्यतावच्छेदकनिष्ठप्रत्या
हेतुत्वमुज्जतनतुविधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्यासतितामप्राप्यसौविशेष्यतावच्छेदक
तासंबंधनानुमित्यादितावास्तादृशप्रामाण्यप्रहाभावघटितसामग्र्यैककालीनत्वसंबंध
मात्रेणैवविशेष्यतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्याफलजनकीभूतपामर्शघटितसामग्र्यनिवेशनी

द्वं ४
नं ५

सत्या
रास ०
२७

ये १

ज्या १

स्तम्भा व २

पुला १ ६

२
५
६

पतपावहिव्यावच्छिन्नाभाववद्विपर्वतत्वावच्छिन्नप्रकारानिहूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्य
ताकत्वादिहूपामाण्यप्रहादृशपामर्शवत्तादिदृष्टेसैककालीनत्वसंबंधेनवहिव्याप्यत्वावच्छिन्नप्रत्यादि
पामर्शवैशिष्ट्यासत्वात्विधेयतावच्छेदकतासंबंधेनवहिव्यावच्छिन्नप्रत्यादप्रसंगात्विशेष्यतावच्छेदक
निष्ठप्रत्यासत्याहेतुत्वेनैकसंबंधधेनपतावच्छेदकतासंबंधेनवहिव्यावच्छिन्नप्रत्यादप्रसंगात्विशे
ष्यतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्याहेतुत्वेनैकसंबंधधेनकार्यकारणत्वादकपोःपामर्शप्रामाण्यप्रहाभावपोः
स्वीपकाराणावच्छेदकसंबंधेनैकाधिकंएपापत्रपोरेविशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासत्यापुलोत्पाद
प्रयोजकीभूतासमिधघटकतयातोपदर्शितस्थलेपर्वतत्वेविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनाप्रामाण्य
प्रामावासत्वेउक्तसामग्र्यैवामावात्अस्तुवाविनिगमनाविरहाडुमयप्रत्यासत्येवहेतुह
तुहेतुमज्ञावः एवमप्यात्मनिष्ठप्रत्यासत्यालाघवमह्यसमेवतथाहिआत्मनिष्ठप्रत्यासन्निकलेपि
विधेयतावच्छेदकप्रसतावच्छेदकनिवेशासंबन्धादिहूपैकप्रसतावच्छेदकनिवेशेवहिव्यावच्छिन्नप्रत्यासि

स्वी ५

योरेकत्र १ निरुत्पापेभया २

उमित्यापतिः तत्रा ४

धर्मिता
२८
३

व

वा ५

हस्तविशेषतावच्छेदकाभेदेन कार्यकारणभावाः सहस्रमिति सहस्रपुस्ततां कभेदात् सहस्रगुणितमहस्रकार्य
कारणभावाः अस्माकं तु सहस्रद्वयमात्रं कल्पनं एकैकं विधेयतावच्छेदकं पुस्ततावच्छेदकं च निवेश्य एकैक
मात्रकाकारणभावमात्रकल्पनात् एतेन विशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासत्तिकल्पे विशेष्यनिवेश
समावश्यकं अन्यथा पर्वतत्वेनैकं पर्वतविशेषकं परमं शादपरविशेषकानुमितेरेवं च विशेष
निवेश्यविशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासत्त्याविशेष्यतावच्छेदकविशेष्यनिवेश्यपर्वतत्वाप्रवृत्ति
नविशेष्यकत्वरूपविशेष्यनिष्ठप्रत्यासत्त्या कार्यकारणभावः कल्प्यते इति विनिगमना वि
हादुभयमप्यसत्ताहेतुत्वकल्पने च विशेष्यतावच्छेदकविशेष्यभेदेनैव कारणताबाल्यमावश्यकतया सा
धनवकाशः विशेष्यतावच्छेदकमनिवेश्यविशेष्यतावच्छेदकप्रत्यासत्त्याविशेष्यतानिवेश्यतद
वच्छेदकताप्रत्याकारणद्वयकल्पने पर्वतत्वेनैतत्पर्वतं द्रव्यत्वेन च पर्वतमवगाहमानात्पर्वतत्वेन
पर्वतानामेतत्पर्वतत्वेनात्र द्रव्यत्वेन एतत्पर्वतामवगाहमाना मा अनुमिते एव तैविशेष्यतावच्छे

त्या १४

ष ४

म ३

गम ०

२८

तर २ ३४ त्वरामर्श २

ननु विशेष्यतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्त्या तच्चाह २ अत्र पर्वतत्वाप्रवृत्तिर्न ४

त्या १

योः २

तर १

त्या १

दकं निवेश्यैव विशेष्यताप्रत्यासत्त्याविशेष्यनिवेश्यैव चावच्छेदकताप्रत्याहेतुतायाः कल्पनीयत्वादिति
निरस्यैव कार्यकारणभावे विशेष्यतावच्छेदकविशेष्यनिवेश्यैव चैकत्र तु भयानि वेनोपद
शितरीत्यालाघवसम्भवादिति सदनुचिते सिद्ध्या ॥ इनामात्मनिष्ठप्रत्यासत्त्याप्रतिबंधकत्वमा
स्येपंपुस्तकानुमितिप्रमोत्रकाननुगतानुमितानामेकत्रोत्रैकत्वप्रसंगेनोपवात् एवंचाम
शस्याप्यात्मनिष्ठप्रत्यासत्ताहेतुत्वकल्पनमावश्यकं अन्यपर्वतो वहिमानित्येतादृशसिद्ध्यादिकाले
वह्निबाप्यवानुवर्तन्त्यादिपरमशीत्यवतत्वादेविशेष्यतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्तिनचविशेष्यताव
च्छेदकत्वादिसंबन्धेननुमितोसमवायादिसंघेनानुमितिसामान्येनैव सिद्धत्वात्तादृशसामान्यप्रवृ
त्तिर्भावादिसहिततपासिद्ध्यादिकालेऽसत्तात्राभुतिरिति वाच्यं वह्निमदित्योकारकसिद्धभावा
दिघटितसामान्या अपिसमवायेन ननुमितिवावृत्तित्रोत्पदकानयातादृशसामान्या एवतदानीं सत्ता
दापत्तेर्वापितुमशक्यत्वात् ॥ अथसिद्धिविशिष्टानुमित्याहातुत्वकल्पे उपदर्शितगोत्रा

शे २

था ५

तर ४

३५३

मितोभउ ९

वं ४

मि ३

ग्या ४

त्या अनुमितित्वावच्छिन्नस्यापत्तेः ५

त
त्युत ४

वैनिष्ठप्रत्या

धर्मिता

२२

नहेउते ३

कले ५

का ३

अतिज्ञान
लीवच्छिन्नं

निष्ठेर्विशेषतावच्छेदकादिनिष्ठप्रत्यासत्तापि प्रतिबंधकत्वं न संभवति इति नोक्तोपत्तिरिति चेत् एवमपि अन्यत्र
 कुक्केषां आत्मनिष्ठप्रतिबंधकत्वं स्वीकारणीयं सतो ननु गतेच्छाया उन्नेजकत्वस्य विष्णुकत्वात् तत्कानो नानु
 मितौ तथा विवेकानां तद्व्यतिरेकत्वात् कालीनपदार्थात् तदापि विनिगमनाविहेतुत्वात् न चोन्नेज
 कत्वमतेपि पदार्थान्नरस्ये त्रेजकत्वमदायतयेति वाच्यं तत्कालीनवासुसंयोगादि ह्युपपत्त्या तत्तत्
 मुतेजसा मानाधिकारणसंधावच्छिन्नप्रतिपोगिताकतदभावस्यैवान्यलिङ्गकेच्छाया निवेशनीयतया
 लिङ्गकेच्छाया मननुगते तत्र लिङ्गकेच्छाभेदविशेषो लाघवस्यैव विनिगमकत्वात् विवेचितं चेदमधि
 कम्पसताविचारेऽस्मिन्निति इदमत्रावधेयं असुसिद्धादीनामात्मनिष्ठप्रत्यासत्तापरा
 शस्यहेतुत्वे बाधाभावेऽपि हि एतन्मते तत्पुरुषीपत्वादिकं विषयात् तद्विनिवेशसामान्यतः पर्वतादि
 त्रिविषयतासंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतीतिवापर्वतित्वादि विषयतया ज्ञानत्वेन पर्वतत्वेन हेतु
 ताकल्पते तथा च पर्वतित्वादिज्ञानसहकृतपरमशरीरसामग्रीबलात् न पर्वतविशेषतावच्छेदकता

ली २

स ३

प ४

त ३

राम

त ३ १ पठितसाम्ये व पर्वतो वदुमानि स्यात्कारका नुमिति २ ति विनिवेशिका एवं च पर्वतो वदुमानि स्ये
 १ तौ दृशसिद्धिकाले पर्वतानसहकृतं ५

ले ५

दि

संबंधेनानुमित्यापत्तिः संभवति तादृशसामान्यातथाविधसिद्धाभावं विना कुत्रापि फलाजननात् तादृशसाम
 ग्रीव्यासौ तथाविधसिद्धभावस्यापि निवेशात् नापि द्रव्यत्वादिज्ञानघटितसामग्रीबलात् द्रव्यत्वज्ञानस्य
 प्रयत्नपापत्तेः सत्वेन तादृशसामान्यात्वं सत्त्वात् न च विशेषणो वच्छेदकमेवेतत्पर्वतत्वज्ञापर्वतत्वज्ञानम
 धिकं निवेशकारणता कल्पने विशेष्यता वच्छेदकता प्रत्यासन्निकल्पे लाघवात् ननु वकाशात् आत्मनिष्ठप्रत्यास
 त्तिकल्पनमुचितमिति वाच्यं आत्मनिष्ठप्रत्यासन्निकल्पे साध्या साधनतत्संबंधादिभेदभिन्नपरमशरीरे
 तु ज्ञायां विशेष्यता वच्छेदकनिवेशात् तदपेक्षया पसता वच्छेदकमेनाधिकारणतायाः परमशरीरस्य विशेष्यता
 वच्छेदकनिष्ठप्रत्याकारणताया कल्पने चाधिकारणता स्फुटत्वादित्यलंपल्लविनेन केचित्तु परमशरीरस्य प्रत्या
 सन्निसादात्म्यकाकार्यता वच्छेदकप्रत्यासत्तिः सामानाधिकारण्येन च सामानाधिकारण्यप्रत्यासत्ता
 नुमितेरात्मरूपप्रदार्थान्तरात् तत्र तादात्म्यसंबंधेन परमशरीरसत्त्वाद्यभिचारादिति वाच्यं परमशरी
 रसिद्धिसामानाधिकारण्यसंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं परमशरीरसत्त्वाद्यभिचारादिति वाच्यं परमशरी

दीना ३

पि ४

दे ५

कारणता
च ४ क ४

ला ४

धर्मिना ०
३०

मर्शवृत्तिमानाधिकरणसंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं प्रपञ्चतादिनाहेतुमाकल्पेनेवमिचाएनवकाशात् न
चैवंकालान्तरिपक्षमपरमर्शदोसमानाधिकरणसंबंधेनापनुमित्युत्पत्तेः न च वायवहित सर्वसुखोतादात्म्य
प्रत्यासत्तापरमर्शसत्तेनवमिचारइति वाच्यं कालान्तरिपक्षमपरमर्शदोकारणतावच्छेदकसं
धेनैवैशिकविशेषणतामिहेतुलाभ्यवहितपूराणोऽसत्तेनवमिचाएनवकाशात् एवं चान्यलिगाका
नुमितारविमिचाएनवकशोनाववहितोत्तत्वेकार्पतावच्छेदककोटौनिवेशतइतिसप्रवापप्र
त्तासत्तिकल्पापेक्षामहालाघवं एवं च समवायप्रत्यासत्तिकल्पेवह्रिवाप्यधूमवात्सर्वतविषयक
संसर्गप्राप्त्युत्तमं शयामेतादीनामेकत्रकारणतावच्छेदककोटौनिवेशनायातपाविशेषणविशेष
धर्मावशिष्टनिगमनाविहेतुकार्पकारणभावबाहुल्यसंशयान्तेतुतेषामेकत्रनिवेशः किन्तु प्र
त्येकैतेहर्शवच्छेदेनानैवकारणताः कस्यनइतिल्याघुवंभवमतेप्रत्येकरूपवच्छेदेनहेतुत्वक
ल्पनसंभवतितथासतिवह्रिवाप्यधूमवात्सर्वतविषयकसंशयस्य संशयान्तरादिज्ञानसत्तेरान्व

शा ४
२५
यथावेति
२३
राम ० न ना २
३०

न्य २ ५१

रा २

वह्रिवाधूमवात्सर्वतविषयकसंस्कारसघटादिज्ञानसत्तेकारणतावच्छेदकावच्छिन्नसैवात्मनिष्ठप्र
त्तासत्तिसत्तेनतत्रसमवायेनानुमित्यापत्तेः मन्मतेचकारतावच्छेदकीभूततादात्म्यप्रत्यासत्तातादृशका
लावच्छेदकावच्छिन्नानामेकत्रासत्तेवापत्यभावात्प्रत्येककारणताकल्पनेनकिंचिद्वाधुकमिच्छये
नोन्मतेएततेकस्यपरमर्शसत्तेपरमर्शरूपेऽत्यन्तनिषिद्धभावादिवलात्समवायेनानुमित्यापत्तिः
तादानीं सिद्धभावादिवहितसामवायसंबंधेनानुमित्युत्पादकसामग्राः पुरुषान्तरिपक्षमर्शपिस्तत्ता
वृत्तिचैत्रविषयमनिवेशसामानाधिकरणसंबंधेनतदात्मीयानुमितिप्रतिपत्तिश्चाधेयतासंबंधेनतदात्मत्वे
नहेतुताकल्पतेएवंसमवायासंबंधेनासत्तदात्मीयानुमितिप्रतिपत्तितादात्म्यप्रत्यासत्तातत्रदात्मत्वेनहेतु
ताकल्पतेएवंचतादात्म्यप्रत्यासत्तातदात्मसहकृतसामग्र्येवसमवायेनानुमित्युत्पादप्रयोगिकातादृ
शसामग्रीकामोआधेयत्वप्रत्यासत्तातत्रदात्मसहकृतपरमर्शरूपायाः सामानाधिकरणप्रत्यासत्तानु
मितिजनिकंपासामग्राअपेकालीनत्वसंबंधेनैशिशुनिवेशनीपएवंचपुरुषान्तरिपक्षमर्शदशाया

ति २

धर्मिता

३१

॥ १६४

त ५

तदनी ४

म ३

५१

परमर्शस्तन्नेऽतन्निहतदात्मसहकृतसिद्धभावादिवरितसामग्रीवत्तात्समवायेनानुमित्युपादनीपातत्रुसंम
वतितसहकारिणः सामानाधिकरण्येनानुमित्युपादकीभूतदात्मघटितसामग्र्यास्तदानीं कुत्राप्यसत्तात्त
हिपुरुषान्तरमपरासर्शतादृशसामग्रीवर्ततेतत्राधेयतातदात्मनोऽभावात्तत्पंचात्मनिसिद्धभावादिस
त्वेसिद्धांसादिहात्मसमवेतपरमर्शसामानाधिकरण्यप्रत्यासत्तांनुमित्युपादकीभूतसिद्धिबिहादिवरितसाम
ग्र्यास्त्यात्मयेवतदानीं सत्तादिति निरस्तं तदुपापसमर्शसामानाधिकरण्यसंबन्धेनानुमित्युपादप्रयोजकी
भूतदात्मसहकृतपरमर्शात्मकसामग्रीव्यामौसमवायेनानुमित्युपादकतदात्मसहकृतसिद्धभावादिरु
पसामग्र्याश्चपिनिवेशात्तादृशसामग्र्यास्तत्पंचाभावात्तदानीं सांमनिवर्ततेतत्रादात्म्येन
तदानींभावात्तापितदात्मनिसिद्धिपत्तादिति नैवमाधेयतादात्म्यप्रत्यासत्तिभ्यां तदात्मत्वेनापि न
नानहितुत्तकल्पनाधिक्यादेतन्मते गौरवमिति वाच्यं समवायप्रसन्निकल्पविषयभेदेन लिङ्गादिभे
देन मित्रास्तु परमर्शहेतुतासुरकीपदर्शितविनिगमनाविरहेणाननकार्यकारणभावाधिक्यादिपेक्षया

त २

न्या २

२५

श ४

त ३

राम ०

३१

कुत्राप्यसत्तेनापत्य ४ स्या २ न्या ४ त ४ गौरवात् १

धर्मिता

३२

आत्मव्यक्तिभेदोपदर्शितकारणता कल्पनस्यैवोचितत्वादित्याहुः इति धर्मितावच्छेदकप्रत्यासत्तिरहंसा
इहंउक्तं कास्यवसीता रामस्यसेयम्

राम ०

३१

पारकशिवतद्विक्रयग्रहीतं ॥२॥

सित १ वर